

Zamek Rabsztyn

Zamek Rabsztyn, a właściwie jego malownicze ruiny, stoi na wysokiej, wapiennej skale - ostańcu. Jest obecnie zrewitalizowany. Znajduje się na szlaku „Orlich Gniazd”.

Nazwa „Rabsztyn” pochodzi od niemieckiego słowa „Rabenstein”, co znaczy „Krucza Góra”, „Krucza Skała”. Najprawdopodobniej w średniowieczu istniało tu miejsce kaźni dla skazańców, na zwłokach których żerowały ptaki, kruki. Była to nazwa w Europie często używana.

Na przełomie XIII i XIV w. na szczycie skały została wzniesiona wieża obronna oraz zabudowania mieszkalne.

Gotycki zamek, który tu niegdyś stał, **pochodzi z połowy XIV w.**

Pierwszym jego właścicielem był Spytko z Melsztyna. Kolejnymi właścicielami tej warowni była rodzina Toporczyków/Tęczyńskich. Za czasów Tęczyńskich odbudowano i wzmocniono zamek, wykopano fosę, której funkcją była obrona zamku.

W 1507 r. zamek był w posiadaniu krakowskiego kanonika Andrzeja Rabsztyńskiego i jego matki Barbary. W 1511 zamek został kupiony przez skarbnika królewskiego Andrzeja z Kościelca, a w XVI w. przejęli go Bonerowie, którzy rozbudowali zamek.

Jan Boner był starostą rabsztyńskim od 1518 r. do 1549 r. Posiadał on także zamki w Ojcowie i Ogrodzieńcu.

Ostatni z Bonerów – Seweryn (zm. w 1592 r.) był okrutnym panem dla swych poddanych.

W 1587 r. w okolicach Rabsztyna, zostały pokonane niemieckie wojska sprzymierzone z austriackim arcyksięciem Ferdynandem, który chciał podporządkować sobie Kraków.

Po Bonerach zamek stał się własnością Jana Firleja.

Zamek przybrał wygląd rezydencji magnackiej – renesansowego pałacu, po kolejnej przebudowie przeprowadzonej przez Marszałka Wielkiego Koronnego – Zygmunta Myszkowskiego na początku XVII w. Mury tejże rezydencji przetrwały do dzisiejszych czasów.

Podczas potopu szwedzkiego, w XVII w. (w 1657 r.) zamek został spalony przez Szwedów, którzy już wycofywali się z Polski i od tego czasu widnieją tylko ruiny zamku.

Później starostwo rabsztyńskie przechodziło kolejno w ręce: podkanclerzego i hetmana polnego litewskiego Michała Kazimierza księcia Radziwiłła, wdowy po nim Katarzyny, Aleksandra Dominika Wielopolskiego z żoną Ludwiką Marią z Sapiehów. W 1765 r. starostą rabsztyńskim był szambelan Mieczkowski.

W XVIII w. pod zamkiem, został wybudowany dwór starościński, ale o zamek już nikt nie dbał i ulegał on niszczeniu.

W późniejszych wiekach, w opisach XVII i XVIII – wiecznych, zamek jest charakteryzowany jako spustoszały, zbudowany w połowie z piaskowca a w drugiej połowie z cegły, posiadający: wieżę z czterema pokojami, studnię trzykondygnacyjną, wykutą w skale oraz rezydencję, która składała się z 40 pokoi.

W 1791 r. w miejscowości Rabsztyn mieszkało tylko 29 osób.

W XIX w. zamek ulegał dalszemu zniszczeniu i dewastacji. Jego budulec został m. in. wykorzystywany do budowy okolicznych zabudowań.

W okresie powstania listopadowego, na potrzeby powstańców, z kamienia zamkowego wybudowano wytwórnię prochu.

W XX w. przez poszukiwaczy skarbów została wysadzona wieża górnego zamku. Wieża ta znana jest z rysunku Zygmunta Vogla (1764-1826) oraz ze zdjęcia z II poł XIX w., posiadała u dołu kształt czworoboku a u góry – wieloboku.

Obecnie zachowały się jedynie fragmenty zamku górnego i dolnego, fragmenty bramy wjazdowej oraz murów zewnętrznych, jak również fosa ziemna, w której widnieją ślady istniejącego niegdyś mostu. Stoi tu popularny „tron”, który jest pozostałością okna.

Od 1990 r. przy zamku wykonano wiele prac rewitalizacyjnych, m. in. zbudowano drewniane mosty, zrekonstruowano węzeł bramny, wzmocniono mury zamku i wieżę. Pod zamkiem znajdują się lochy.

Legenda głosi, że zamek Rabsztyn jest połączony podziemnym korytarzem z Januszkową Górą i Olkuszem.

Niedaleko od zamku Rabsztyn, znajduje się Januszkowa Góra oraz rezerwat przyrody Pazurek.

Okolice rabsztyńskiego zamku są malownicze. Można tu podziwiać wapienne skałki, pomniki przyrody.

Każdego roku, na początku lipca, na zamku mają miejsce turnieje rycerskie.

Źródła:

-Olkusz , Urząd Miejski w Olkusz, 1992 r.;

-Rezerwat Pazurek i okolice, przewodnik po ścieżce dydaktycznej, materiał edukacyjno-promocyjny Miasta i Gminy Olkusz oraz Nadleśnictwa Olkusz, Olkusz 2013.

- Olgerd Dziechciarz, Zamek Rabsztyn, Wędrówki olkuskie – trasa nr 5, Urząd Miasta i Gminy Olkusz

Oprac. Iwona Rams z ZS Nr 1 w Olkusz